

Academic Session 2024-25

कक्षा – 6

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम—रुचिरा भाग—1

विषयवस्तु
मङ्गलम् शुद्धश्लोकोच्चारणज्ञानम् प्रथमःपाठः शब्दपरिचयः—I द्वितीयः पाठः शब्दपरिचयः —II तृतीयःपाठः शब्दपरिचयः —III चतुर्थः पाठः विद्यालयः पंचमः पाठः वृक्षाः षष्ठः पाठः समुद्रतटः सप्तमः पाठः बकस्य प्रतीकारः अष्टमः पाठः सूक्तिस्तबकः नवमः पाठः क्रीडास्पर्धा दशमः पाठः कृषिकाःकर्मबीराः एकादशः पाठः दशमः त्वम् असि द्वादशः पाठः विमानयानंरचयाम त्रयोदशः पाठः, अहहआः च चतुर्थदशः पाठः कुरुक्षेत्रम् पञ्चदशः पाठः वाङ्मयंतपः परिशिष्टम् कारक—विभक्ति—परिचयः, अकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, आकारान्तस्त्रीलिङ्गशब्दानाम्, अकारान्तनपुंसकलिङ्गशब्दानाम्,इकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, उकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम् परिशिष्टम् शब्दरूपाणि, पठ्, गम् (गच्छ), स्था (तिष्ठ), नी (नय), चिन्त, धातुरूपाणि

कक्षा – 6

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम—रुचिरा भाग—1

मास	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ
अप्रैल, 2024	मङ्गलम् शुद्धश्लोकोच्चारणज्ञानम्	श्लोकानां लय सहितं सम्यग्-उच्चारणज्ञानम्।
	प्रथमःपाठः शब्दपरिचयः-। एतत्, किम्, तत् पुल्लिङ्ग शब्दरूपाणि	एतत्, किम्, तत्सर्वनाम पुल्लिङ्ग शब्दरूपाणाम् उच्चारणलेखनेप्रयोगे च क्षमता-आगता।वर्णक्रमविचारज्ञानम्, वर्णसंयोजनस्य ज्ञानम्,वर्णक्रमविभागज्ञानम् च भवेत्।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	एतत्, किम्, तत्सर्वनाम पुल्लिङ्ग शब्दरूपाणांउच्चारणलेखनेप्रयोगे च क्षमता-आगता।वर्णक्रमविचारज्ञानम्, वर्णसंयोजनस्य ज्ञानम्,वर्णक्रमविभागज्ञानम् च भवेत्।
	द्वितीयः पाठः शब्दपरिचयः -॥ एतत्, किम्, तत् स्त्रीलिङ्ग शब्दरूपाणि	एतत्, किम्, तत् स्त्रीलिङ्ग शब्दरूपाणाम् उच्चारणलेखनेप्रयोगे च क्षमता-आगता।
मई, 2024	तृतीयःपाठः शब्दपरिचयः -॥॥ एतत्, किम्, तत् नपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणि	एतत्, किम्, तत् नपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणाम् उच्चारणलेखनेप्रयोगे च क्षमता-आगता।
	पाठानांपुनराभ्यासः	एतत्, किम्, तत् स्त्रीलिङ्ग, नपुंसकलिङ्गशब्दरूपाणाम् उच्चारणलेखनेप्रयोगे च क्षमता-आगता।
	चतुर्थः पाठः विद्यालयः सर्वनाम शब्दरूपाणांप्रयोगः, संस्कृतेनसम्भाषणाभ्यासः	सर्वनाम-शब्दरूपाणां वचनानां च ज्ञानम् , संस्कृतेनसम्भाषणाभ्यासःसंजातः।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	सर्वनाम-शब्दरूपाणां वचनानां च ज्ञानम् , संस्कृतेनसम्भाषणाभ्यासःसंजातः।
जून, 2024	Summer Vacation from 1st June 2024 to 30th June, 2024	
जुलाई, 2024	पंचमः पाठः वृक्षाः द्वितीयाविभक्तिप्रयोगः, लट् लकारप्रयोगश्च, संस्कृतेनसम्भाषणाभ्यासः	द्वितीयाविभक्तिप्रयोगपूर्वकं, लट् लकारप्रयोगपूर्वकं, संस्कृतेन सम्भाषणाय वाक्यरचनायाः अभ्यासोजातः।कविविषयकं ज्ञानं भवेत्।
	षष्ठः पाठः समुद्रतटः तृतीया, चतुर्थी, विभक्तीनांप्रयोगः	तृतीया, चतुर्थीविभक्तीनां च प्रयोगाभ्यासोजातः। समुद्रस्य तटः कथं भवति इतिज्ञानम् अभवत्।
	पाठानांपुनराभ्यासः	विभक्तिप्रयोगपूर्वकं, लकारप्रयोगपूर्वकं, संस्कृतेनसम्भाषणाय वाक्यरचनायाः अभ्यासोजातः।शुद्धोच्चारणस्यज्ञानम् अभवत्। दृढीकरणं भवेत्।

1st Student Assessment Test in the last week of July		
अगस्त, 2024	सप्तमः पाठः बकस्य प्रतीकारः अव्ययप्रयोगःशुद्धोच्चारणस्य ज्ञानम् अभवत्।नैतिकमूल्यानांपरिचयः।	शुद्धोच्चारणस्यज्ञानम् अभवत्।अव्यय प्रयोगाभ्यासोजातः।मातृदेवोभव, पितृदेवोभव, सत्यंवद, धर्मचरप्रभृति नैतिकमूल्यानां व्यावहारिकं ज्ञानमभवत्।
	पाठस्य अभ्यासः अव्यय प्रयोगाभ्यासः च।	अव्ययप्रयोगाभ्यासोजातः।
	अष्टमः पाठः सूक्तिस्तबकः श्लोकोच्चारणम्, श्लोकगायनअभ्यासः	श्लोकोच्चारणे शुद्धोच्चारणस्यज्ञानम् अभवत्।गायनाभ्यासः अभवत्।
	पाठाधारितवाक्यनिर्माणाभ्यासः	वाक्यनिर्माणाभ्यासः अभवत्।लघुगुरु वर्णानां ज्ञानमभवत्।
सितम्बर, 2024	नवमः पाठः क्रीडास्पर्धा विभक्तिज्ञानम्।	विभक्तीनांप्रयोगाभ्यासश्चजातः।विभिन्नक्रीडायाः नामानिमहत्त्वं च ज्ञायते।
	दशमः पाठः कृषिकाःकर्मबीराः विभक्ति-अभ्यासः, तुमुन्, क्त्वाप्रत्ययप्रयोगः	पठित-विभक्तीनांप्रयोगः तुमुन्, क्त्वाप्रत्यययोश्च प्रयोगाभ्यासोजातः।नैतिकमूल्यानां ज्ञानमभवत्।
	पाठानांपुनराभ्यासः	विभक्तीनांप्रयोगाभ्यासश्चजातः।विभिन्नक्रीडायाः नामानिमहत्त्वं च ज्ञायते।पठित-विभक्तीनांप्रयोगः तुमुन्, क्त्वाप्रत्यययोश्चप्रयोगाभ्यासोजातः।नैतिकमूल्यानांज्ञानम् अभवत्।
Half Yearly Examination in the Month of September		
अक्तूबर ,2024	एकादशः पाठः दशमः त्वम् असि पाठस्य पुनराभ्यासः	कथापठनाभ्यासोजातः। संख्यावाचकपदानांप्रयोगाभ्यासः अभवत्।
नवम्बर, 2024	द्वादशः पाठः विमानयानंरचयाम श्लोकगायनम्, पदोच्चारणम्	पदोच्चारणपूर्वकं, श्लोकोच्चारणभ्यासोजातः।विमानयात्रायाः महत्त्वंमाकाशस्य वातावरणं च ज्ञातवान्।कल्पनाशक्त्याविकासमभवत्।
	त्रयोदशः पाठः, अहहआः च उच्चारणाभ्यासः, कथाकथनाभ्यासः, आज्ञापालनम्	उच्चारणभ्यासोजातः।कथाकथनाभ्यासोजातः।आज्ञापालनविषयकं ज्ञानमभवत्।
दिसम्बर ,2024	चतुर्थदशः पाठः कुरुक्षेत्रम् संस्कृतसम्भाषणाभ्यासः, संवादविधायाः प्रयोगः,प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्व-प्रतिपादनम्	संस्कृत-सम्भाषणेगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्वज्ञानंचाभवत्।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	
2nd Student Assessment Test in the last week of December		
Winter vacation from 1st January to 15th January 2025		

जनवरी, 2025	पञ्चदशः पाठः वाङ्मयंतपः पदोच्चारणम्, श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-प्रतिपादनम्	पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-ज्ञानं चाभवत्।
फरवरी, 2025	परिशिष्टम् कारक-विभक्ति-परिचयः, अकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, आकारान्तस्त्रीलिङ्गशब्दानाम्, अकारान्तनपुंसकलिङ्गशब्दानाम्,इकारान्तपुलि लङ्गशब्दानाम्, उकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्	कारक-विभक्ति-परिचयः, अकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, आकारान्तस्त्रीलिङ्गशब्दानाम्, अकारान्तनपुंसकलिङ्गशब्दानाम्, इकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, उकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम् ज्ञानमकारयत्।
	परिशिष्टम् शब्दरूपाणि, पठ्, गम् (गच्छ), स्था (तिष्ठ), नी (नय), चिन्त, धातुरूपाणि	शब्दरूपाणांज्ञानमभवत्, पठ्, गम् (गच्छ), स्था (तिष्ठ), नी (नय), चिन्त, धातुरूपाणां च ज्ञानम् अभवत्। 1-20 संख्यावाचक शब्दानांज्ञानमभवत्
मार्च,2025	समस्तपाठानामभ्यासानां च पुनरावृत्तिः	दृढीकरणम्
Annual Assessment in the 3rd and 4th week of March		

कक्षा – 7

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम– रुचिरा भाग–2

विषयवस्तु
प्रथमः पाठः सुभाषितानि
द्वितीयः पाठः दुर्बुद्धिःविनश्यति
तृतीय पाठः स्वावलम्बनम्
चतुर्थः पाठः पण्डिता रमाबाई
पञ्चमः पाठः सदाचारः
षष्ठः पाठः संकल्पः सिद्धिदायकः
सप्तमः पाठः त्रिवर्णः ध्वजः

अष्टमः पाठः अहमपि विद्यालयं गमिष्यामि
नवमः पाठः विश्वबन्धुत्वम्
दशमः पाठः समवायो हि दुर्जयः
एकादशः पाठः विद्याधनम्
द्वादशः पाठः अमृतं संस्कृतम्
त्रयोदशः पाठः लालनगीतम्
चतुर्दशः पाठः हरियाणा दर्शनम्
पञ्चदशः पाठः कर्मकुरु
परिशिष्टम् वर्णविचारः, कारकम् उपपदविभक्तिपरिचयः सर्वनाम एतत् , तत् , किम् त्रिषु लिङ्गेषु , इकारान्तस्त्रीलिङ्ग , ईकारान्तस्त्रीलिङ्ग , इकारान्तनपुंसकलिङ्ग , ऋकारान्त पुल्लिङ्ग , उकारान्तनपुंसकलिङ्ग
परिशिष्टम् शब्दरूपाणि, चर् कृ, वस्, दृश् , स्था (तिष्ठ), पच्, पा (पिब), धातुरूपाणि संख्यावाचक, पूरणवाचक शब्दाः ।

कक्षा – 7

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम –रुचिरा भाग-2

मास	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ
अप्रैल, 2024	प्रथमः पाठः सुभाषितानि श्लोकगायनम्, छन्दज्ञानम्	लयपूर्वकं शुद्ध श्लोकोच्चारण-ज्ञानं जातम् । वाक्यनिर्माणाभ्यासः, सत्य-क्षमा-तप-मैत्री प्रभृतिनैतिकमूल्यानां ज्ञानमभवत् । वर्णविचारः, वर्णमाला, उच्चारणस्थानम् इति ज्ञानम् भवेत् ।
	द्वितीयः पाठः दुर्बुद्धिः विनश्यति कथाकथनाभ्यासः	दुर्बुद्धिः सदबुद्धिः इत्यनयोः व्यावहारिकं ज्ञानम् अभवत् । कथाकथनाभ्यासो जातः । कारकज्ञानम् । उपपदविभक्तिज्ञानमभवत् ।
	पाठानां पुनराभ्यासः :	लयपूर्वकं शुद्ध श्लोकोच्चारण-ज्ञानम् जातम् । वाक्यनिर्माणाभ्यासः, सत्य-क्षमा-तप-मैत्री प्रभृतिनैतिकमूल्यानां ज्ञानम् अभवत् । वर्णविचारः, वर्णमाला, उच्चारणस्थानम् इति ज्ञानं भवेत् । कथाकथनाभ्यासो जातः । कारकज्ञानं तथाश्च उपपदविभक्तिज्ञानमभवत् ।

मई, 2024	तृतीय पाठः स्वावलम्बनम् संख्यावाचिपदानांप्रयोगः सर्वनामपदानांप्रयोगः ।	संख्यावाचिपदानां प्रयोगाभ्यासोजातः।सर्वनामपदानां प्रयोगाभ्यासोजातः।स्वावलम्बनस्य महत्वमितिज्ञानम् अभवत् । 1-50 संख्यावाचक शब्दानां ज्ञानंजातम् ।
	पाठस्य पुनराभ्यास :	संख्यावाचिपदानांप्रयोगाभ्यासोजातः।सर्वनामपदानांप्रयोगाभ्यासोजातः।स्वावलम्बनस्य महत्वमितिज्ञानम् अभवत् । 1-50 संख्यावाचक शब्दानाम् ज्ञानंजातम् ।
	चतुर्थः पाठः पण्डितारमाबाई बालकबालिकापुस्तक शब्दरूपाणांप्रयोगः	बालकबालिकापुस्तकप्रभृतिशब्दरूपाणां प्रयोगज्ञानमभवत्।बालिकाशिक्षायाः/स्त्रीशिक्षायाः महत्वज्ञानम् अभवत् ।
	पाठस्य पुनराभ्यास :	उपपदविभक्तीनां प्रयोगज्ञानम्,अव्ययप्रयोगज्ञानं च तथाश्च ऐतिहासिकतत्त्वज्ञानमभवत् ।
जून,2024	Summer Vacation from 1st June 2024 to 30th June, 2024	
	पञ्चमः पाठः सदाचारः श्लोकगायनम्,छन्दज्ञानम्	लयपूर्वकं शुद्धश्लोकोच्चारण-ज्ञानम् जातम्।सदाचारविषयकं ज्ञानमभवत् ।
	पाठानांपुनराभ्यास :	बालकबालिकापुस्तकप्रभृतिशब्दरूपाणां प्रयोगज्ञानमभवत्।बालिकाशिक्षायाः/स्त्रीशिक्षायाः महत्वज्ञानम् अभवत्।लयपूर्वकं शुद्धश्लोकोच्चारण-ज्ञानम् जातम्।सदाचारविषयकंज्ञानम् अभवत् ।
	1st Student Assessment Test in the last week of July	
अगस्त, 2024	षष्ठः पाठः संकल्पः सिद्धिदायकः भू, पठ्, लिख, पा, स्था, दा, कृ, गम्, दृश्, अस्, त्यज्, सेव्, लभ् प्रभृति धातुरूपाणांप्रयोगाभ्यासोजातः ।	भू, पठ्, लिख, पा, स्था, दा, कृ, गम्, दृश्, अस्, त्यज्, सेव्, लभ् प्रभृति धातुरूपाणां प्रयोगाभ्यासोजातः।मनसाकृतस्य संकल्पस्य फलंप्राप्यते इतिज्ञानमभवत् ।
	पाठस्य पुनराभ्यास :	भू, पठ्, लिख, पा, स्था, दा, कृ, गम्, दृश्, अस्, त्यज्, सेव्, लभ् प्रभृति धातुरूपाणांप्रयोगाभ्यासोजातः।मनसाकृतस्य संकल्पस्य फलंप्राप्यते इतिज्ञानमभवत् ।
	सप्तमः पाठः त्रिवर्णः ध्वजः संवादविधायाः अभ्यासः उच्चारणाभ्यासः	संवादविधायाम् उच्चारणाभ्यासोजातः। ध्वजेवर्णविषयकंज्ञानम् स्वतन्त्रतायाश्चज्ञानमभवत् ।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	संवादविधायाम् उच्चारणाभ्यासोजातः। ध्वजेवर्णविषयकं ज्ञानं स्वतन्त्रतायाश्चज्ञानमभवत् ।

सितम्बर, 2024	अष्टमः पाठः अहमपि विद्यालयं गमिष्यामि उच्चारणाभ्यासः पाठस्य पुनराभ्यास :	संवादविधायाम् उच्चारणाभ्यासोजातः, सन्धिज्ञानं, तथाश्च प्रत्ययशिक्षणम्
	नवमः पाठः विश्वबन्धुत्वम् कारकविभक्तिज्ञानम् उपपदविभक्तिज्ञानम्	कारकविभक्तिज्ञानं जातम्। उपपदविभक्तिज्ञानं जातम्। बन्धुः कः भवति ? इतिविज्ञाय विश्वबन्धुत्वभावनायाः ज्ञानमभवत्।
	पाठानांपुनराभ्यास :	पदोच्चारणपूर्वकं—श्लोकोच्चारणाभ्यासोजातः। विमानयात्रायाः महत्त्वमाकाशस्य वातावरणं च ज्ञातवान्। कल्पना शक्त्याः विकासमभवत् कारकविभक्तिज्ञानं जातम्। उपपदविभक्तिज्ञानं जातम्।
Half Yearly Examination in the Month of September		
अक्तूबर ,2024	दशमः पाठः समवायोहिदुर्ययः कथाविधायाः अभ्यासः कृत्प्रत्ययानांप्रयोगाभ्यासः	कथाविधायाः अभ्यासोजातः। कृत् प्रत्ययानां प्रयोगाभ्यासोजातः। समवायस्य / एकतायाश्च महत्त्वं ज्ञातवान्।
	पाठस्य पुनराभ्यास :	कथाविधायाः अभ्यासोजातः। कृत् प्रत्ययानां प्रयोगाभ्यासोजातः। समवायस्य / एकतायाश्च महत्त्वं ज्ञातवान्।
	एकादशः पाठः विद्याधनम् श्लोकगायनम्, छन्दज्ञानम् तद्धित् प्रत्ययानां प्रयोगाभ्यासः	श्लोकगायनस्याभ्यासोजातः। तद्धित् प्रत्ययानांप्रयोगाभ्यासोजातः। विद्यायाः वाण्याश्च महत्त्वं ज्ञातवान्।
	पाठस्य पुनराभ्यास :	श्लोकगायनस्याभ्यासोजातः। तद्धित् प्रत्ययानां प्रयोगाभ्यासोजातः। विद्यायाः वाण्याश्च महत्त्वं ज्ञातवान्।
नवम्बर, 2024	द्वादशः पाठः अमृतं संस्कृतम् स्त्रीलिंग शब्दरूपाणांतथा च मुनिः, साधु, नदी, राजन्, विद्वस्, फल, वारि, प्रभृतिरूपाणांप्रयोगः प्रत्ययानांप्रयोगाभ्यासः	स्त्रीलिंग शब्दरूपाणांतथा च मुनिः, साधु, नदी, राजन्, विद्वस्, फल, वारि, प्रभृतिरूपाणांप्रयोगाभ्यासोजातः। संस्कृतस्य महत्त्वं वैज्ञानिकतां च ज्ञातवान्।

	त्रयोदशः पाठः लालनगीतम् उच्चारणाभ्यासः गीतगायनाभ्यासः संभाषणाभ्यासः श्रुतलेखनाभ्यासः	उच्चारणाभ्यासोजातः।गीतगायनाभ्यासोजातः। संभाषणाभ्यासःश्रुतलेखनाभ्यासश्चजातः। प्रकृतेः सौन्दर्यस्य औदार्यस्य महत्त्वस्य ज्ञानम् अभवत्।
दिसम्बर ,2024	चतुर्दशः पाठःहरियाणादर्शनम् संस्कृतसम्भाषणम्, संवादविधायाः प्रयोगः, प्रदेशस्य संस्कृतेःमहत्त्व-प्रतिपादनम्	संस्कृत-सम्भाषणेगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्वज्ञानं च अभवत् ।
	पाठानांपुनराभ्यास :	संस्कृत-सम्भाषणेगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्वज्ञानं च अभवत् ।
2nd Student Assessment Test in the last week of December		
Winter vacation from 1st January to 15th January 2025		
जनवरी, 2025	पञ्चदशः पाठः कर्मकुरु पदोच्चारणम्,श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-प्रतिपादनम्	पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्वज्ञानं च अभवत्।प्रार्थनापत्र-लेखनज्ञानमभवत्।
फरवरी, 2025	परिशिष्टम् वर्णविचारः, कारकम् उपपदविभक्तिपरिचयः सर्वनाम एतत् , तत् , किम् त्रिषु लिङ्गेषु , इकारान्तस्त्रीलिङ्ग, ईकारान्तस्त्रीलिङ्ग , इकारान्तनपुंसकलिङ्ग, ऋकारान्त पुल्लिङ्ग, उकारान्तनपुंसकलिङ्ग	पत्र, लघुनिबन्धः, कथा घटनाक्रम, श्रुतलेखन, अनुवादप्रयोगाभ्यासोजातः।अनुप्रयुक्त-व्याकरणाभ्यासोजातः।अपठितपद्यांशानां/गद्यांशानां प्रयोगाभ्यासोजातः।वर्णविचारः, कारक-विभक्ति-परिचयःसर्वनाम एतत् , तत् , किम् त्रिषु लिङ्गेषु , इकारान्तस्त्रीलिङ्ग, ईकारान्तस्त्रीलिङ्ग, इकारान्तनपुंसकलिङ्ग, ऋकारान्त पुल्लिङ्ग, उकारान्तनपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणि, चर्, कृ, वस्, दृश्, स्था (तिष्ठ), पच्,पा (पिब),धातुरूपाणि 1-50 संख्यावाचक शब्दानाम् ज्ञानंजातम्।
	परिशिष्टम् शब्दरूपाणि, चर् कृ, वस्,	शब्दरूपाणि, चर्, कृ, वस्, दृश्, स्था (तिष्ठ), पच्,पा (पिब),धातुरूपाणि 1-50 संख्यावाचक शब्दानां ज्ञानं जातम्।

	दृश् , स्था (तिष्ठ), पच्,पा (पिब),धातुरूपाणि संख्यावाचक, पूरणवाचक शब्दाः ।	
मार्च,2025	समस्तपाठानामभ्यासानां च पुनरावृत्तिः	दृढीकरणम्
Annual Assessment in the 3rd and 4th week of March 2025		

कक्षा – 8

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम– रुचिरा भाग–3

विषयवस्तु
मङ्गलम् भाषा, वर्णोच्चारणम् प्रथमः पाठः सुभाषितानि
द्वितीयः पाठः बिलस्यवाणी न कदापि मे श्रुता
तृतीय पाठः डिजीभारतम्
चतुर्थः पाठः सदैवपुरतो निधेहि चरणम्
पंचमः पाठः कण्टकेनैवकण्टकम्
षष्ठः पाठः गृहं शून्यंसुतांविना
सप्तमः पाठः भारतजनताऽहम्

अष्टमः पाठः संसारसागरस्य नायकाः
नवमः पाठः सप्तभगिन्यः
दशमः पाठः नीतिनवनीतम्
एकादशःपाठः सावित्री बाईफुले
द्वादशः पाठः कः रक्षति कः रक्षितः
त्रयोदशः पाठः क्षितौराजतेभारतस्वर्णभूमिः
चतुर्दशः पाठः आर्यभटः
पंचदशः पाठः तीजपर्व
षोडशः पाठः सर्वत्र समदर्शनः
परिशिष्टम् स्वरसन्धिः(दीर्घ, यण्, गुण, वद्धि,अयादिः)कारकम्,उपसर्गः, प्रत्ययाः अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषुसर्वनाम शब्दरूपाणि ।
परिशिष्टम् मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिङ्गराजन् नकारान्तपुंल्लिङ्गशब्दरूपाणि । खाद्, इष्, धातुरूपाणि संख्यावाचक, (51-100) शब्दानांज्ञानम् ।

कक्षा – 8

विषय –संस्कृत

पुस्तक का नाम– रूचिरा भाग-3

मास	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ
अप्रैल, 2024	मङ्गलम् भाषा, वर्णोच्चारणम् प्रथमः पाठः सुभाषितानि पदोच्चारणम् श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्	भाषा, वर्णोच्चारणपूर्वकं मनः कीदृग् भवतिइतिज्ञानमभवत् । मानवजीवनस्य महत्त्वंकिमितिज्ञानम् अभवत् पदोच्चारणम्, श्लोकगायनपूर्वकं, गुणस्य, निर्गुणस्य, कृपणस्य, पुरुषार्थस्य च मानवजीवने महत्त्वं।वर्णविचारः, वर्णोच्चारणस्य ज्ञानम् ।
	द्वितीयः पाठःबिलस्यवाणी न कदापि मे श्रुता अव्ययप्रयोगज्ञानम्	अव्ययप्रयोगज्ञानमभवत् । पंचतन्त्र विषयकं ज्ञानमभवत्।कारकज्ञानमभवत् ।
	पाठानांपुनराभ्यास :	भाषा, वर्णोच्चारणपूर्वकं मनः कीदृग् भवतिइतिज्ञानमभवत्।मानवजीवनस्य महत्त्वं

		किमितिज्ञानम् अभवत् पदोच्चारणम्, श्लोकगायनपूर्वकं, गुणस्य, निर्गुणस्य, कृपणस्य, पुरुषार्थस्य च मानवजीवनेमहत्त्वं। वर्णविचारः, वर्णोच्चारणस्य ज्ञानम्। अव्यय प्रयोगज्ञानम् अभवत्। पंचतन्त्र विषयकज्ञानम् अभवत्। कारकज्ञानमभवत्।
मई, 2024	तृतीय पाठः डिजीभारतम् विशेषणविशेष्य ज्ञानम्	आधुनिकशिक्षायां सङ्गणकस्य उपयोगिताइन्टरनेटस्य प्रयोगंच। प्रत्ययानां विशेषण-विशेष्य पदानां च ज्ञानमभवत्।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	आधुनिकशिक्षायां सङ्गणकस्य उपयोगिताइन्टरनेटस्य प्रयोगंच। प्रत्ययानां विशेषण-विशेष्य पदानां च ज्ञानमभवत्।
	चतुर्थः पाठः सदैवपुरतो निधेहि चरणम् लोट्, विधिलिङ् लकारयोः प्रयोगः	लोट्, विधिलिङ् लकारयोः प्रयोगाभ्यासो जातः। काव्यं पठित्वा देशभक्तिः कर्तव्यपरायणता च समधिगता।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	लोट्, विधिलिङ् लकारयोः प्रयोगाभ्यासो जातः। काव्यं पठित्वा-देशभक्तिः कर्तव्यपरायणता च समधिगता।
जून, 2024	Summer Vacation from 1st June 2024 to 30th June, 2024	
जुलाई, 2024	पंचमः पाठः कण्टकेनैव कण्टकम् ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग शब्दरूपाणां प्रयोगः	ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग-शब्दरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः। पाठं पठित्वा कर्मानुसारेणैव फलं लभ्यते।
	षष्ठः पाठः गृहं शून्यं सुतां विना अव्ययज्ञानम्	स्त्रीणां सम्मानं, लिङ्ग परीक्षणं जघन्य कृत्यम्, पुत्रीं रक्षणं पुत्रीं पाठय च अव्ययपदानां ज्ञानम्।
	पाठानां पुनराभ्यासः	ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग-शब्दरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः। पाठं पठित्वा कर्मानुसारेणैव फलं लभ्यते। स्त्रीणां सम्मानं, लिङ्ग परीक्षणं जघन्य कृत्यम्, पुत्रीं रक्षणं पुत्रीं पाठय च अव्ययपदानां ज्ञानम्।
	1st Student Assessment Test in the last week of July	
अगस्त, 2024	सप्तमः पाठः भारतजनताऽहम् सन्धिज्ञानम्	भारतीय जनतायाः विविध-कौशलानाम्, विविध-रुचिनाम् इत्यादयः वर्णितम्। सन्धिज्ञानम्, उचितानुचितकथनानां ज्ञानम्।
	पाठस्य पुनराभ्यासः	भारतीय जनतायाः विविध कौशलानाम्, विविध-रुचिनाम् इत्यादयः वर्णितम्। सन्धिज्ञानम्, उचितानुचितकथनानां ज्ञानम्।
	अष्टमः पाठः	संस्कृतसंभाषणाभ्यासो जातः। विषयवस्तुगत धातुरूपाणां पंचलकारेषु प्रयोगाभ्यासो जातः।

	संसारसागरस्य नायकाः संस्कृतसंभाषणाभ्यासः भू, पठ्, लिख्, पा, स्था, कृ, भक्ष्, अस्, गम्, घ्रा, ह्र, रक्ष्, हस्, खाद्, वद्, नम्, पच्, प्रच्छ्, क्रुध्, त्यज्, दिव्, तुद्, सेव्, लभ्, जन्, वृत्, याच्, शक्, श्रु, प्रभृति धातु रूपाणांपंचलकारेषुप्रयोगाभ्यास	पृथिव्यां यत्किमपि दृश्यते तत्सर्वं मानवनिर्मितम् इतिविज्ञाय तेषां कर्तागजधरः इति नामकस्य शिल्पिकारस्य ज्ञानमभवत् ।
	पाठस्यपुनराभ्यास :	संस्कृतसंभाषणाभ्यासोजातः।विषयवस्तुगत धातु रूपाणां पंचलकारेषुप्रयोगाभ्यासोजातः पृथिव्यां यत्किमपि दृश्यतेतत्सर्वमानवनिर्मितम् इतिविज्ञाय तेषां कर्ता गजधरः इतिनामकस्य शिल्पिकारस्य ज्ञानमभवत् ।
सितम्बर, 2024	नवमः पाठः सप्तभगिन्यः प्रत्ययज्ञानम्,वाच्यपरिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदप्रयोगाभ्यासः कारकप्रयोगाभ्यासः,	प्रत्ययज्ञानम् ,वाच्य परिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदानां प्रयोगाभ्यासोजातः । पूर्वोत्तरराज्यानांभौगोलिकं,सांस्कृतिकं,ऐतिहासिकं च महत्त्वं ज्ञातम् ।
	दशमः पाठः नीतिनवनीतम् सर्वनाम-पदानांप्रयोगाभ्यासः	सर्वनाम-पदानांप्रयोगाभ्यासोजातः। वृद्धानांसम्मानं, सदाचारतथा च सत्यासत्यमार्गस्य ज्ञानम्।विधिलिङ्ग-लकारस्य प्रयोगाभ्यासः जातः।सन्धि पदानांज्ञानंजातम् ।
	पाठानांपुनराभ्यास :	प्रत्ययज्ञानम् ,वाच्य परिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदानांप्रयोगाभ्यासोजातः । पूर्वोत्तरराज्यानां भौगोलिकं,सांस्कृतिकं,ऐतिहासिकं च महत्त्वंज्ञातम्।सर्वनाम-पदानां प्रयोगाभ्यासोजातः। वृद्धानां सम्मानं, सदाचारस्तथा च सत्यासत्यमार्गस्य ज्ञानम्।विधिलिङ्ग-लकारस्य प्रयोगाभ्यासः जातः।सन्धि पदानां ज्ञानंजातम् ।
Half Yearly Examination in the Month of September 2024		
अक्तूबर, 2024	एकादशः पाठः सावित्री बाईफुले उपसर्गप्रयोगाभ्यासः, अव्यय प्रयोगाभ्यासः,	उपसर्गप्रयोगाभ्यासज्ञानं जातम्।अव्यय प्रयोगाभ्यासज्ञानं जातम्।बालिकाः महिलाश्चशिक्षाप्राप्तुकथंसंघर्षम् अकुर्वन् इतिज्ञानम् अनुभवश्चजातः ।
	पाठस्यपुनराभ्यास :	उपसर्गप्रयोगाभ्यास-ज्ञानंजातम्।अव्यय प्रयोगाभ्यासज्ञानंजातम्।बालिकाः महिलाश्चशिक्षाप्राप्तुकथंसंघर्षम् अकुर्वन् इतिज्ञानम् अनुभवश्चजातः ।
	द्वादशः पाठः कः रक्षति कः रक्षितः संस्कृत-संभाषणाभ्यासः	संस्कृत-संभाषणाभ्यासोजातः । प्रतिमानवः प्लास्टिकस्यूतस्य उपयोगं करोति।इदानीं पर्यावरणस्य रक्षणं कः कथं च

		करिष्यति इतिज्ञानमभवत् ।
	पाठस्यपुनराभ्यास :	संस्कृत-संभाषणाभ्यासोजातः । प्रतिमानवः प्लास्टिकस्यूतस्य उपयोगं करोति । इदानीं पर्यावरणस्य रक्षणं कः कथं च करिष्यति इतिज्ञानमभवत् ।
नवम्बर, 2024	त्रयोदशः पाठः क्षितौराजतेभारतस्वर्णभूमिः चित्रं दृष्ट्वावाक्यनिर्माणज्ञानम्, अपठितपद्यांशानां / गद्यांशानांप्रयोगः	प्राचीनपरम्परायाः संस्कृतेः, भारतस्य सौन्दर्यज्ञानं जातम् । चित्रं दृष्ट्वावाक्यनिर्माणज्ञानम् एवम् अपठित-पद्यांशानां / गद्यांशानां-प्रयोगाभ्यासोजातः ।
	चतुर्दशः पाठः आर्यभट्टः कथा घटनाक्रमलेखनाभ्यासः अनुप्रयुक्तव्याकरणाभ्यासः	कथा घटनाक्रमलेखनाभ्यासोजातः । अनुप्रयुक्तव्याकरणाभ्यासोजातः । भारतस्य गौरवम् आर्यभट्टस्य गणितविषयकम्, खगोलविषयकं च ज्ञानम् अभवत् ।
दिसम्बर, 2024	पंचदशः पाठः तीजपर्व संस्कृतसम्भाषणम्, संवादविधायाः प्रयोगः, पर्वमहत्त्वम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्व-प्रतिपादनम्	संस्कृत-सम्भाषणगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, पर्वमहत्त्वविज्ञानम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः परम्परायाश्च महत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।
	पाठस्यपुनराभ्यास :	संस्कृत-सम्भाषणगतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, पर्वमहत्त्वविज्ञानम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः परम्परायाश्च महत्त्वज्ञानं चाभवत् ।
2nd Student Assessment Test in the last week of December		
Winter vacation from 1st January to 15th January 2025		
जनवरी, 2025	षोडशः पाठः सर्वत्रसमदर्शनः पदोच्चारणम्, श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-प्रतिपादनम्	पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।
फरवरी, 2025	परिशिष्टम् स्वरसन्धिः (दीर्घ, यण्, गुण, वृद्धि, अयादिः) कारकम्, उपसर्गः, प्रत्ययाः अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषु सर्वनाम शब्दरूपाणि ।	वर्णविचारः, स्वरसन्धिः (दीर्घ, यण्, गुण, वृद्धि, अयादिः) कारकम्, उपसर्गः, प्रत्ययाः । अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषु सर्वनामप्रभृति शब्दरूपाणां ज्ञानमभवत् ।
	परिशिष्टम्	मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिङ्गराजन् नकारान्तपुंल्लिङ्ग शब्दरूपाणां ।

	<p>मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिंगराजन् नकारान्तपुंल्लिंगशब्दरूपाणि । खाद्, इष्, धातुरूपाणि संख्यावाचक, (51–100) शब्दानांज्ञानम् ।</p>	<p>खाद्, इष्, धातुरूपाणां, संख्यावाचक, 51–100) शब्दानांज्ञानमभवत् ।</p>
मार्च, 2025	समस्तपाठानामभ्यासानां च पुनरावृत्तिः	दृढीकरणम्
Annual Assessment in the 3rd and 4th week of March 2025		